

Asia: VN/18925/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yritysvastuuoikeuden yhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista. Yhdistys pitää lausuntoa laadukkaana ja kattavana.

Hallituksen esityksen luonnos toteaa pakkotyön olevan yleisin ihmiskaupan muoto Suomessa (s. 18) ja käsittelee ansiokkaasti pakkotyön eri muotoja ja ilmenemistä eri toimialoilla Suomessa ja globaalisti. Kuten luonnoksesta käy ilmi, pakkotyötä ilmenee myös palveluissa: tällainen pakkotyö on kuitenkin kategorisesti rajattu pois pakkotyöasetuksen soveltamisalasta. Yritysvastuuoikeuden yhdistys huomauttaa selvyyden vuoksi, että myös palvelujen yhteydessä havaittu pakkotyö on joka tapauksessa kielletty ja kriminalisoitu, ja siihen sovelletaan normaalisti muuta pakkotyötä koskevaa sääntelyä, kuten hallituksen esityksen luonnoksessa on tarkemmin avattu (mm. luku 3.1.1). Lisäksi on syytä huomata, että pakkotyöasetus koskee tuotteita, joiden valmistuksessa on hyödynnetty pakkotyötä sisältäviä palveluita: Ratkaisevaa tulisi olla työn tosiasiallinen yhteys tuotteeseen. Jos pakkotyötä käytetään esimerkiksi tuotteen korjuussa, valmistuksessa, lajittelussa, pakkaamisessa, työstämisessä tai käsittelyssä, asetuksen soveltuvuutta tulisi arvioida tuoteyhteyden perusteella riippumatta siitä, onko kyseinen työ järjestetty alihankintana, työvoimanvuokrauksena tai muuna palvelusopimuksena.

Hallituksen esityksen luonnoksessa kansalliseksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi nimetään Lupa- ja valvontavirasto. Yritysvastuuoikeuden yhdistys pitää kannatettavana, että yritysvastuulain ja pakkotyöasetuksen noudattamista valvoo sama viranomainen ja näkee tässä mahdollisuuden synergiaetuihin. Ottaen kuitenkin huomioon, että pakkotyöasetus koskee kaikenkokoisia yrityksiä ja kaikkia toimialoja, alustavasti esitetty arvio neljän työntekijän henkilöresurssista yritysvastuulain ja pakkotyöasetuksen valvontaan vaikuttaa melko vähäiseltä. Viranomaisten vähäiset resurssit on

nostettu esiin struktuuraisena ongelmana useaan kertaan myös Paavo Teittisen ”Pitkä vuoro” -teoksessa, johon esitysluonnoksessakin viitataan (s. 18). On tärkeää niin lain tavoitteiden saavuttamisen kannalta kuin myös yritysten oikeusturvan ja viranomaisen tutkimusten sujuvuuden sekä etukäteisen neuvonnan vuoksi, että viranomaisella on riittävät resurssit ja asiaosaaminen, kuten myös asetuksen resitaaleissa edellytetään. Yritysten aktiivinen neuvonta voi olla tarpeen varsinkin alkuvaiheessa ja vaatii viranomaiselta resursseja ja osaamista.

Seuraamusmaksun suuruudeksi on suunniteltu korkeintaan 3 prosenttia talouden toimijan maailmanlaajuisesta liikevaihdosta. Perusteluissa on todettu seuraavaa: ”Esitettyä 3 %:a esitetään myös yritysvastuulain mukaisiin seuraamuksiin (s. 31)” ”Kansallisesti on päädytty sitomaan määrä edellisen vuoden liikevaihtoon. Samaa ratkaisua noudatetaan tulevassa yritysvastuulaissa, ja myös muun muassa metsäkatoasetuksessa ja osin markkinavalvonnassa.” Yritysvastuulakiin ehdotetaan kuitenkin seuraamusmaksun katon sitomista perimmäisen emoyrityksen tasolla saavutettuun konsolidoituun maailmanlaajuiseen liikevaihtoon edellisenä tilikautena. Jos pakkotyöasetuksen rikkomisen osalta sanktio kuitenkin koskee rikkomukseen syyllistyneen oikeushenkilön liikevaihtoa, tämä olisi hyvä todeta perusteluissa selvästi.

Saloranta Juho
Yritysvastuuoikeuden yhdistys